

N:o 87.

Ank. till Riksd. kansli den 19 april 1907, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Riksdagens år 1906 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1905. (I. A.)

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling ofvannämnda revisionsberättelse jämte de i anledning däraf från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t afgifna utlåtanden och förklaringar blifvit hänvisad, får, efter tagen kännedom af dessa handlingar och inhämtande af de för ärendenas utredning i öfrigt erforderliga upplysningar, underställa Riksdagens pröfning de af revisorerne gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttrande; kommande utskottet att därvid följa den ordning, som i revisionsberättelsen blifvit iakttagen.

Järnvägsstyrelsen.

§ 1.

(Rev. ber. pag. 168; utl. pag. 583—587).

Enligt hvad i revisionsberättelsen meddelas, hade 1902 års Riksdag i anledning af Kungl. Maj:ts på järnvägsstyrelsens framställning grundade förslag anvisat ett anslag af 100,000 kronor till utvidgning af spårsystemet i Alfvesta. Beträffande nämnda arbete anfördes i det vid statsverksproposi- Ang. beslutade men ej utförda byggnadsarbeten vid Alfvesta station.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 4 Saml. 1 Afd. 57 Häft. (N:o 87.)

sitionen fogade statsrådsprotokollet öfver civilärenden för den 11 januari samma år, att ombyggnad af stationen länge varit ifrågasatt, men hade därmed fått tills vidare anstå i afvaktn på utredning af den med ombyggnaden nära sammanhängande frågan om sättet för Borås—Alfvesta järnvägs anslutning till statsbanan därstädes. Det då närmast förestående ombyggnadsarbetet hade hufvudsakligast afsett spårsystemets utvidgande för erhållande af större utrymmen å uppställnings- och rangeringsspåren och desammas lämpliga anslutning till den nya godsbangård, som enligt förslag till öfverenskommelse med Borås—Alfvesta järnvägsaktiebolag skulle af bolaget bekostas. Tågspårens ombyggnad hade först därefter skolat äga rum och då i sammanhang med uppförandet af nytt stationshus och afträde m. m.

Borås—Alfvesta järnväg hade, meddela revisorerne vidare, öppnats för allmän trafik den 23 december 1902, och den ifrågavarande godsbangården hade blifvit anlagd.

I sammanhang med den utvidgning af spårsystemet vid stationen, som skulle utföras med det af 1902 års Riksdag härför beviljade anslaget och hvilket arbete redan samma år begynt, måste emellertid, enligt hvad för 1903 års Riksdag anmälts, nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad uppföras i stället för de förut befintliga. De af dessa äldre byggnader upptagna platserna erfordrades ock för beredande af utrymmen för nya tågspår och plattformar; och hade 1903 års Riksdag med anledning häraf anvisat ett anslag af 140,000 kronor för uppförande af nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad vid Alfvesta.

Af de anordningar, som varit afsedda att utföras med förberörda anslag å 100,000 kronor, hade vid 1905 års slut arbeten med utvidgning af uppställnings- och rangeringsspår verkstälts för ett sammanlagdt kostnadsbelopp af 55,124 kronor 94 öre, nämligen

under år 1902 för.....	kr. 42,251: 17,
» » 1903 »	» 7,996: 85,
» » 1904 »	» 1,627: 90,
» » 1905 »	» 3,249: 02,

hvaremot ännu icke, enligt hvad revisorerne inhämtat, några arbeten vidtagits med tågspårens ombyggnad.

Ej heller hade ännu arbetet för uppförande af stationshus m. m., för hvilket anslaget å 140,000 kronor anvisats, blifvit påbörjadt.

Under sådana förhållanden och då behovet af förändrade spårplaneringar å Alfvesta station synts vara trängande, hade det väckt revisorernes uppmärksamhet, att de arbeten, till hvilka medel redan åren 1902 och 1903 anvisats, ännu icke fortskridit längre än som skett; och hade Revisorerne fördenskull ansett sig böra förhållandet för Riksdagen omförmåla.

I häröfver till Kungl. Maj:t den 17 januari innevarande år afgifvet inforbradt utlåtande har järnvägsstyrelsen anført, att frågan om ändring och utvidgning af den del af spårsystemet å Alfvesta bangård, som omfattade de s. k. tågspåren, på det närmaste sammanhänge med anordnandet af person- och resgodsplattformarna, hvilkas läge och storlek åter vore beroende af de planer, som komme att fastställas för uppförandet af nytt stationshus därstädes.

Då emellertid dessa planer i afsevärd mån afveke från dem, som läge till grund för den af styrelsen gjorda underdåniga framställning om ofvan omförmålda anslag å 140,000 kronor till stationshus m. m., hade styrelsen uti skrifvelse den 29 november 1906 till Kungl. Maj:ts afgörande hänskjutit frågan om ändring i planen för användningen af nyssberörda anslag; och tillåte sig styrelsen, med öfverlämnande af bestyrkt transsumt af sagda skrifvelse, åberopa hvad styrelsen i frågan anført och hemställt; varande härvid fogad följande af styrelsen åberopade transsumt:

»Till Konungen.

— — — — —
— — — — —

Styrelsen får äfven i underdånighet till Eders Kungl. Maj:ts nådiga afgörande hänskjuta frågan om nedan angifna ändring i planen för användningen af det af 1903 års Riksdag beviljade anslag 140,000 kronor å extra stat till uppförande å Alfvesta station af nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad.

Sedan 1902 års Riksdag anvisat medel till utvidgning af spårsystemet å Alfvesta station, gjorde styrelsen uti underdånig skrifvelse den 26 november 1902 — med erinran att i sammanhang med berörda utvidgning nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad måste uppföras i stället för nu befintliga dylika byggnader, hvilka icke längre kunde användas för afsedda

ändamål, äfvensom att de af sistsagda byggnader upptagna platserna erfordrades för beredande af utrymmen för nya tågspår och plattformar — framställning om omförmålta anslag å 140,000 kronor till uppförande å ifrågavarande station af nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad. Härvid uppgaf styrelsen jämväl, att stationshuset, som afsåges inrymma, förutom de för järnvägstrafikens besörjande erforderliga allmänna lokaler, äfven bostäder för baningenjör och stationsinspektör, vore planlagdt så stort, att rum med tillsammans omkring 120 kv. meter golftyta kunde tills vidare och intill dess de för något järnvägens behof blefve erforderliga uthyras till postverket, som därom gjort framställning.

Den lifliga och alltjämt ökade persontrafiken vid stationen — såväl den lokala som i all synnerhet öfvergångstrafiken mellan statens järnvägar och de vid stationen anslutande enskilda banorna från Växjö och Borås — har emellertid påvisat nödvändigheten af, att vid det nya stationshusets uppförande och det slutliga anordnandet af persontågsspåren och plattformarna sådana anstalter vidtagas, att de resande vid öfverflyttningen från ett tåg till ett annat icke blifva nödsakade att korsa tågvägarna i spårplanet. Sedan efter omfattande undersökningar olika förslag i berörda syfte upprättats, hafva anordningarna å stationen ansetts böra utföras enligt följande plan sålunda, att en gångbro öfver persontågsspåren och de jämsides med hvarandra förlagda plattformarna uppföres vid ändan af dessa senare och medelst trappor förbindes med desamma; att berörda gångbro ntgår från stationshusets öfre våning, i hvilken inrymmas samtliga de lokaler, som öfvergångsresande i regel hafva att uppsöka, nämligen vänt-salar, matsalar och toalett; att till stationshusets nedre våning förläggas tjänstelokaler, biljett- och resgodsrums samt utrymmen för postverkets behof; samt att i jordvåningen inredas kök, matsal för tågpersonal, centralvärmeanstalt, afträden m. m.

Enligt den sålunda angifna planen skulle emellertid utrymmen för bostäder åt baningenjör och stationsinspektör icke kunna beredas i stationshuset, såsom ursprungligen afsetts, hvadan det skulle blifva erforderligt att på annat håll för dessa tjänstemän anordna bostäder. Sådant låter sig ock göra genom att efter inköp af en intill stationens gårdsplan gränsande tomtplats ditflytta och lämpligen förändra ett å stationen befintligt boställs-hus, hvilket nu ligger å plats, som måste afträjas i anledning af stationshusets uppförande, och har kostnaden för de sålunda anordnade bostadslägenheterna beräknats till 18,000 kronor, af hvilken kostnad dock den för husets förflyttning och förändring bör, i likhet med andra dylika arbeten

å redan befintliga byggnader och anläggningar, bestridas af trafikmedel å kostnadsstaten.

Såsom redan anmärkts, skulle enligt nu angifna plan stationshuset inrymma jämväl restaurationslokaler. Hittillsvarande restauration vid stationen är inrymd i en statens järnvägar tillhörig byggnad, för hvilken nu erlägges en årlig hyra af 2,200 kronor, men denna byggnad, hvilken för öfrigt är lika otidsenlig och bristfällig som det nuvarande stationshuset, måste undanskaffas för beredande af erforderliga utrymmen för nya tågspår och plattformar. Att den af styrelsen år 1902 upprättade, till grund för styrelsens underdåniga framställning i skrifvelsen den 26 november 1902 om omförmälta anslag liggande husbyggnadsplan icke upptog inrymmandet i det nya stationshuset af ifrågavarande restaurationslokaler, berodde därpå, att man då ansåg sig böra öfverlåta uppförandet af ny restaurationsbyggnad åt enskild persons företagsamhet — hvilken afsikt emellertid, såsom ofvan framhållits, numera funnits böra, för bättre tillgodoseende af den trafikerande allmänhetens bekvämlighet, frångås.

Kostnaden för det nya stationshuset enligt den nu upprättade planen beräknas till 105,000 kronor samt för den föreslagna gångbron däremellan och plattformarna till 17,000 kronor.

Därest ofvan angifna kostnader, inbegripet jämväl kostnaden för förändring af omförmälta boställshus, sammanräknas, uppgå desamma till 140,000 kronor eller således till samma belopp, som beräknats erforderligt enligt den år 1902 uppgjorda husbyggnadsplanen.

På grund af hvad styrelsen ofvan anfört får styrelsen i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t medgifva styrelsen rätt att få med det af 1903 års Riksdag beviljade anslag, 140,000 kronor, till uppförande af nytt stationshus jämte ny afträdesbyggnad vid Alfvesta station utföra stationshus jämte gångbro därstädes enligt nu framlagda plan.

Stockholm den 29 november 1906.»

Utskottet, som i likhet med revisorerna funnit anmärkningsvärdt, att arbeten, för hvilka medel på Kungl. Maj:ts förslag anvisades redan åren 1902 och 1903, till största delen ännu icke blifvit utförda, får dock, då numera, sedan revisorerne fäst uppmärksamheten på frågan, åtgärder vidtagits för åvägbringande af det föreslagna byggnadsföretaget, hemställa,

*Utskottets yt-
rande.*

att Riksdagen må vid hvad i ärendet förekommit låta bero.

§ 2.

(Rev. ber. pag. 169—171; utl. pag. 590).

Ang. ordnan-
det af ban-
gärdsförhål-
landena i
Halmstad.

1906 års Riksdag, som afslog Kungl. Maj:ts proposition om försäljning till Halmstads stad af den för statsverkets räkning utarrenderade delen af kronolägenheten Halmstads slottsjord, hade, enligt hvad revisorerne erinrat, angifvit såsom skäl för detta beslut, att då utan tvifvel fråga inom den närmaste tiden måste uppstå om utvidgning för statens järnvägars behof af Halmstads järnvägsstation, hvilken till hufvudsakliga delen tillhörde Halmstad—Nässjö järnväg, och då i sammanhang med denna fråga borde tagas i öfvervägande, om ej de områden, som erfordrades för sådan utvidgning, lämpligen borde gå i utbyte mot större eller mindre del af den mark, som vore ifrågasatt att af statsverket öfverlämnas till staden Halmstad, hade Riksdagen ansett sig icke böra, innan utredning i omförmälda afseende blifvit åvägabragt, bifalla det framlagda förslaget.

Frågan om förändrade bangårdsförhållanden i Halmstad hade, enligt hvad revisorerne vidare meddela, sålunda blifvit bragt å dagordningen, och hade revisorerne, som besökt Halmstads bangård, äfven funnit angeläget, att denna fråga så snart som möjligt bereddes en lycklig lösning.

Förutom den nuvarande stationens olämpliga läge å östra sidan om Nissan, hvilket hade till följd, att stadens äldsta och största stadsdel väster om Nissan — där den hufvudsakliga utvecklingen ägde rum — vore i saknad af station, framträdde nämligen olägenheter i afseende å stationen på grund dels af det trånga utrymmet och dels däraf att stationen redan för den nuvarande trafiken icke syntes vara tillfredsställande anordnad. Sålunda måste, enligt hvad som uppgafs, det spår, som låge närmast hufvudplattformen, användas för rangering af vagnar mellan hamnen och statsbanans spårgrupp å stationen. Svårighet förefunnes äfven för rangeringsarbetet och vagnomsättningen, hvilket skulle bero därpå, att en stor del af spårsystemet bestode af ändspår. Växlingsrörelser mot sydost från nuvarande bangården, hvilka ofta förekomme, verkställdes öfver Laholmsvägen—Viktoriagatan, som då måste afstängas för gatutrafiken. Från statens järnvägars sida hade därjämte uppgifvits, att alla rundspår vore för korta för såväl ifrågakommande tåglängder som uppställningsvagnar samt att ändring därutinnan icke kunde åstadkommas med det nuvarande inbördes planläget af gator och bangården.

Det mest ofördelaktiga i de nuvarande bangårdsanordningarna hade dock syntts vara den sträckning, som gifvits Västkustbanan i närheten af och inom Halmstads stads område och som närmare angåfves å bifogad kartskiss. Banan svängde nämligen i en båge genom staden i öster och norr samt korsade därunder stadens gator i plan på icke mindre än 17 ställen. Detta föranledde gifvetvis ej obetydliga hinder i gatutrafiken. Men därjämte måste en dylik anordning såväl innebära fara för gatu- och järnvägstrafiken som ock vålla statens järnvägar afsevärda utgifter för bevakning och underhåll af öfvergångarna.

För bangårdsfrågans nöjaktiga lösning syntes stationen, hvars nuvarande läge, enligt hvad från sakkunnigt håll blifvit upplyst, omöjliggjorde någon utvidgning, åtminstone i stationens längdriktning, utan fullständig omläggning af ingångslinjerna, icke lämpligen böra bibehållas å sin nuvarande plats. Lösningen af frågan skulle emellertid betydligt underlättas därigenom, att, på sätt Riksdagen antydt, för stationens utvidgning förvärfvades erforderlig mark å slottsjorden.

De hamnanläggningsarbeten, som redan nu påginge, syntes emellertid, för ett rationellt ordnande af kommunikationsförhållandena i Halmstad, böra sättas i samband med stationsfrågan. Det hade därför syntts revisorerna vara af vikt, att åtgärder utan dröjsmål vidtoges för åstadkommande af en allsidig utredning angående kommunikationsförhållandena i hvad de berörde såväl statens järnvägar som Halmstads stad samt Halmstad—Nässjö och Halmstad—Bolmens järnvägar, därvid jämväl borde tagas under ompröfning, huruvida icke lämpligen frågan skulle kunna ordnas på sådant sätt, att statsbanan med sin nuvarande linje från sydost framdroges med ny bro öfver Nissan någonstades midt för de nuvarande lokomotivstallarna och en ny statsbanestation, vare sig fullständig sådan eller allenast personbangård, anlades väster om Nissan å lämpliga områden, tillhörande dels staten och dels staden, och hvilka senare kunde gå i utbyte mot statsjordar, samt denna station förbundnes med den mot Gullbrandstorp i nordvästlig riktning gående statsbanelinjen. Utom andra fördelar skulle därigenom äfven en väsentlig och ur tariffsynpunkt fördelaktig förkortning af järnvägslinjen erhållas i förhållande till den nuvarande i båge framförda statsbanelinjen, hvilken det kunde förväntas, att staden skulle vara angelägen att förvärfva för användande såsom ringbana genom sina östra och norra delar.

Då slutligen erfarenheten visat, att utredningar af sådan beskaffenhet som den förevarande toge lång tid i anspråk och ordnandet af bangårds-

frågan sannolikt komme att fördyras och försvåras ju längre den uppsköttes, hade revisorerne i dessa omständigheter funnit ytterligare skäl att nu fästa uppmärksamheten å ifrågavarande angelägenhet.

Järnvägsstyrelsen har i häröfver den 17 januari innevarande år afgifvet yttrande anført, att styrelsen lika med revisorerne ansåge det vara af vikt, att en allsidig utredning komme till stånd angående de möjligheter, som föreläge till förbättrande af kommunikationsförhållandena i staden Halmstad, i hvad de berörde såväl statens järnvägar som staden själf samt Halmstad—Nässjö och Halmstad—Bolmens järnnägar; och hade äfven, med särskildt föranledande af den kungl. remissen den 8 juni 1906 af Riksdagens skrifvelse den 23 maj samma år angående Kungl. Maj:ts proposition om upplåtelse till Halmstad af viss del af kronolägenheten Halmstads slottsjord, genom linjebefälets försorg påbörjats preliminära undersökningar och utredningar rörande eventuellt erforderliga markförvärf för statens järnvägars behof, men föreläge ännu ej något slutligt resultat af dessa.

Vidare hade sig järnvägsstyrelsen bekant, att Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag vore betänkt på och jämväl förberedt åtgärder för en förbättring af bangårdsförhållandena i Halmstad, och vore det att hoppas, att öfriga intresserade parter icke skulle neka sin medverkan till ordnandet af denna angelägenhet. Gifvetvis vore järnvägsstyrelsen icke nu i tillfälle att närmare yttra sig angående de af Riksdagens revisorer framhållna synpunkter, hvilka vid en fortsatt utredning företrädesvis synts revisorerne förtjäna beaktande. Järnvägsstyrelsen skulle emellertid låta sig angeläget vara att underkasta dem en noggrann pröfning jämte de öfriga synpunkter, som vid en utredning af så omfattande natur som den ifrågasatta kunde antagas komma att erbjuda sig.

Till närmare upplysning i ärendet har utskottet velat meddela den af revisorerne upprättade, vid den skrifna berättelsen fogade karts-kiss.

Utskottets yt-
rande.

Utskottet, som ansluter sig till den af Revisorerne uttalade mening om vikten af att bangårdsförhållandena i Halmstad må varda snarligen ordnade, har velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen
omförmåla.

Medicinalstyrelsens redovisning öfver de till hospitals- väsendet anslagna medel.

§ 3.

(Rev. ber. pag. 188—190; utl. pag. 600—605).

De i gällande instruktioner för tjänstemännen vid statens kur- och vårdanstalter för sinnessjuka den 30 december 1885 intagna bestämmelser, som afse kontrollen öfver hospitalens medelsförvaltning, äro, enligt hvad revisorerna meddela, hufvudsakligen följande, Ang. behovet af skärpt kontroll å hospitalens medelsförvaltning.

att öfverläkaren skall granska de för hvarje halft år inkommande apoteksräkringarnas öfverensstämmelse med skedda rekvisitioner samt dessa räkningar till deras riktighet i berörda afseende attestera;

att öfverläkaren skall i fråga om anordnande af medel noga tillse, att föreslagna utgifter öfverensstämma med stat, vederbörliga rekvisitioner samt andra för särskilda fall gällande bestämmelser;

att alla räkningar och aflöningslistor skola af öfverläkaren granskas och, därest han ej har något att mot dem anmärka, af honom underskrifvas och därefter af honom framläggas för hospitalsdirektionen till anordning;

att öfverläkaren skall vaka öfver att patienternas arbets- och flitpenningar varda behörigen bokförda äfvensom att de sjuka erhålla god och lämplig föda och af föreskrifven mängd;

att biträdande läkaren skall hvarje dag utskrifva och till sysslomannen aflämna erforderliga utspisningslistor för följande dag samt till riktigheten bestyrka det sammandrag af dessa listor, som sysslomannen har att för hvarje kvartal uppgöra, samt vaka öfver deras noggranna tillämpning äfvensom biträda öfverläkaren i tillsynen öfver proviantartiklarnas och matens beskaffenhet;

att sysslomannatjänst vid hospital icke får förenas med annan befattning, som åtföljes af uppbörd och redovisning;

att när leverantör af matvaror erhåller betalning, skola rekvisitionslistorna till hospitalets kontor återställas för att biträdande läkaren förevisas vid den granskning af kvartalssammandraget, som honom enligt instruktionen åligger;

att rekvisitioner å varor skola, innan de af sysslomannen expedieras, vara försedda med öfverläkarens godkännande;

att sysslomannen skall omhänderhafva och väl vårda materialier och råämnen, som för anstaltens räkning i förråd anskaffas, samt dem, i mån af behof, till vederbörande afdelnings arbets- och verkstadsföreståndare utlämna mot kvitto och redovisningsskyldighet;

att sysslomannen skall åt öfverläkaren till föredragning inför direktionen öfverlämna alla räkningar, aflöningslistor och dylika handlingar samt i enlighet med direktionens anordningar och i mån af behof verkställa alla utbetalningar äfvensom noggrant föra journaler öfver anstaltens inkomster och utgifter i öfverensstämmelse med fastställt formulär;

att sysslomannen skall på sätt och tider, som vore föreskrifna, bokföra och redovisa anstaltens inkomster, utgifter och inventarier samt mottaga proviant-, material- och bränsleförråd;

att anstaltens räkenskaper, som skola afslutas kvartalsvis, skola, behörigen underskrifna och verifierade, vara till direktionen aflämnade, för årets tre första kvartal inom fjorton dagar efter kvartalets utgång samt för årets sista kvartal inom en månad efter årets slut;

att kassainventering skall i sysslomannens närvaro vid hvarje kvartals utgång äga rum; samt

att hvarje år skall å dag, som af direktionen bestämmes, ordentlig besiktning å anstalten tillhöriga inventarier och klädespersedlar verkställas i närvaro af någon direktionens ledamot.

De föreskrifter uti ifrågavarande afseende, som förekomma i kungl. stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901, äro i hufvudsak följande:

att medicinalstyrelsen skall minst en gång årligen genom en sin ledamot eller annan läkare, som medicinalstyrelsen därtill utser, låta inspektera hvarje anstalt för sinnessjuka;

att direktion för hospital eller asyl, hvilken äger att åt en sin ledamot uppdraga den närmare tillsynen öfver kassaförvaltningen, skall, på anmodan af medicinalstyrelsen, uppgöra förslag dels till stat angående beklädnad och sängutredning, dels ock till utspisningsstat äfvensom årligen före oktober månads utgång till medicinalstyrelsen inkomma med beräkning af anstaltens inkomster under nästföljande år jämte förslag till utgiftsstat under samma tid, äfvensom hvar tredje månad efter verkställd utredning af behofvet hos medicinalstyrelsen göra anmälan om beloppet af erforderliga medel för nästföljande tre månader;

att de medel, som icke äro för löpande utgifter behöfliga, skola för anstaltens räkning uti bankinrättning insättas jämlikt därom gällande föreskrift;

att direktionen skall, efter tagen kännedom om sysslomannens räkenskaper, inom en månad, efter det räkenskapen till direktionen aflämnats, insända densamma till medicinalstyrelsen tillika med vederbörandes intyg om kassa- och inventariebehållningen.

De sålunda meddelade kontrollföreskrifterna syntes emellertid revisorerne icke vara tillfyllestgörande; och att en effektiv kontroll öfver sysslomännens kassaförvaltning för närvarande icke alltid utöfvades, framginge af den under år 1906 upptäckta, till mer än 40,000 kronor uppgående kassabalansen vid Stockholms hospital.

Såsom ofvan nämnts, vore föreskrifvet, att kassainventering skulle äga rum vid hvarje kvartals utgång; men huru föga noggrann denna inventering vid nämnda hospital varit, kunde slutas exempelvis af den omständighet, att fyra räkningar å tillsammans 204 kronor 36 öre, hvilka bland kassautgifter upptagits såsom betalda i särskilda poster den 4 april, den 9 och den 31 maj samt den 1 juli 1905, enligt hvad revisorerne inhämtat, i själfva verket först den 31 december samma år blifvit likviderade. På samma sätt förhölle det sig med två poster å tillsammans 834 kronor 90 öre, som bokförts i hospitalets räkenskap såsom utgift den 1 april 1905, men betalts den 6 maj samma år. Att vid de inventeringar, då förenämnda bokföringsåtgärder varit föremål för granskning, vederbörande icke gjort sig förvissade om, att den befintliga kassabehållningen varit den rätta och att utbetalningarna blifvit behörigen verifierade, vore uppenbart.

Genom kungl. kungörelserna den 15 december 1905 dels med föreskrifter rörande inventering hos redogörare för verk eller inrättning, hvars räkenskaper för granskning skola öfverlämnas till kammarrätten och dels med föreskrifter för ämbetsverk och myndigheter att insända vissa uppgifter till statskontoret samt medicinalstyrelsens cirkulärskrivelse den 18 juni 1906 till samtliga hospitalsdirektioner med öfverlämnande af nämndan kungörelse till efterrättelse vore, enligt hvad revisorerne vidare anför, visserligen vissa åtgärder påbudna, som kunde medföra ökad kontroll öfver medelsförvaltningen vid hospitalen. Men dessa åtgärder, hvilka framkallats af kommitterade för granskning af statens bokföring m. m., vore egentligen afsedda att utgöra förberedande anordningar i och för genomförande af en central kassakontroll och kunde icke beräknas komma att i afsevärd grad afhjälpa de här ofvan angifna missförhållandena. Härtill erfordrades, att den genom hospitalsdirektionerna utöfvade kontroll skärptes genom att mera ingående inventeringar anställdes särskildt genom tillsyn att kassajournalerna behörigen verifierades och öfverensstämde med af-

räkningarna; och ville revisorerne uttala önskvärdheten af att anordningar i sådant syfte vidtoges.

I sammanhang härmed hafva revisorerne dels åberopat 1905 års revisorers yttrande i fråga om inventering af vissa vid hospitalen befintliga förråd och däröfver uppgjorda instruments fogande vid räkenskaperna samt medicinalstyrelsens utlåtande i ämnet den 17 januari 1906, dels uttalat den mening, att vid de anstalter, där trädgårdsskötsel och jordbruk förekomme i så stor utsträckning, att förråd af deras alster förekomme, äfven dessa förråd borde i räkenskaperna redovisas och på samma sätt som andra hospitalsförråd inventeras äfvensom att redogörelserna för hospitalens proviantförråd borde åtföljas af såväl afskrift af den fastställda utspisningsstaten som ock en uträkning, som visade, att till de utspisade portionerna åtgått de såsom utgifter upptagna proviantartiklarna.

I häröfver afgifvet utlåtande af den 16 januari 1907 har medicinalstyrelsen anført följande:

»Riksdagens revisorer lämna först en öfversikt af de hufvudsakligaste bland de bestämmelser, som afse kontrollen öfver hospitalens medelsförvaltning, hvilka bestämmelser icke synas revisorerne tillfyllestgörande, hvarför de anse erforderligt, att den genom hospitalsdirektionerna utöfvade kontroll skärpes genom att mera ingående inventeringar anställas, särskildt genom tillsyn, att kassajournalerna behörigen verificeras och öfverensstämma med afräkningarna.

Med afseende till en början på denna revisorernes erinran får medicinalstyrelsen anföra, att åtskilliga andra bestämmelser meddelats uti ifrågavarande hänseende än de af revisorerne uppräknade. Särskildt torde i detta sammanhang böra påminnas om medicinalstyrelsens cirkulär den 15 oktober 1880 till samtliga hospitalsdirektionerna angående hospitalsräkenskapernas förande m. m., hvari bland annat föreskrifves, att för kassaredovisningen skola föras »en journal öfver kassainbetalningar och — — — en journal öfver kassautbetalningar, uti hvilka journaler influtna och utbetalda medel dag för dag antecknas — — —. Dessa journaler böra åtföljas af fullständiga inkomst- och utgiftsverifikationer, de senare i stadgad ordning med påskrift om godkännande försedda. Influtna patientafgifter verificeras särskildt af afräkningarna med patienterna.» I allt väsentligt finnas således sedan lång tid de utaf revisorerne i denna del åskade föreskrifterna. Den olägenhet, som kan ligga däri, att föreskrifterna ingå i ett cirkulär, som vid förändrad sammansättning af direktionerna möjligen kan falla i glömska, har under det gångna året undanröjts därigenom, att

undertecknad Stenbeck utgifvit en systematiskt ordnad författningshandbok för värden af sinnessjuka och sinnesslöa, hvaruti, på sidan 172, äfven denna bestämmelse återfinnes. Här senast antydda föreskrifter blefvo i visst afseende ytterligare inskräpta genom ett nytt cirkulär af den 27 november 1891 (sidan 208 i ofvannämnda författningshandbok), hvari bland åtskilligt annat förordnades, »att sysslomannen skall dag för dag utan dröjsmål föra inkomst- och utgiftsjournalerna, därvid hvarje kassapost genast vid det tillfälle, den uppkommer, skall införas» etc.

Revisorerna anföra vidare, att genom nådiga kungörelserna den 15 december 1905 angående inventeringar hos redogörare för verk, hvilkas räkenskaper för granskning skola öfverlämnas till kammarrätten, vissa åtgärder visserligen påbjudits, som kunna medföra ökad kontroll öfver medelsförvaltningen vid hospitalen, men att dessa åtgärder egentligen äro afsedda att utgöra förberedande anordningar i och för genomförande af en central kassakontroll och icke kunna beräknas komma att i afsevärd grad afhjälpa det anmärkta missförhållandet. Det må vara, att ifrågavarande anordningar framkallats af helt andra behof än det af skärpt kontroll öfver medelsförvaltningen vid hospitalen; men det synes medicinalstyrelsen ovedersägligt, att de, så länge de äro i kraft, måste verksamt befordra äfven sistberörda ändamål. Det måste nämligen gifvetvis vara svårare för en oredlig redogörare att på enskild väg hopbringa nödiga medel för underslefs döljande vid inventeringarna, då dessa återkomma en gång i månaden, än om de ske blott en gång i kvartalet, och det torde varit mera än en tillfällighet, att ställningen blef ohållbar för den syssloman, hvars oredliga förfarande närmast torde framkallat revisorernes erinringar, omedelbart före den första månadsinventeringen hos honom, om det också icke kunnat undgå honom, att han vid samma tid var föremål för miss-tankar från olika håll och därför också för skärpt tillsyn.

Rörande därefter anmärkningen öfver bristande noggrannhet vid inventeringar, som under senare tiden ägt rum särskildt vid Stockholms hospital, får medicinalstyrelsen hufvudsakligen hänvisa till det yttrande, som i ärendet afgifvits utaf direktionen öfver nämnda anstalt, hvilket yttrande utmynnar i ett uttalande, att, såsom i uppbördsverk och banker sker, en kontrolljournal öfver uppbörden borde föras af annan person än sysslomannen och att sysslomans kvitto, för att vara giltigt, skulle underskrifvas jämväl af denne person; hvarjämte direktionen framhåller vikten af obligatoriskt begagnande af semester för sysslomännen. För egen del vill styrelsen emellertid dessutom tillägga, att styrelsen städse vid af-

gifvande af underdåniga förslag till besättande af ledamotsplatserna i hospitalsdirektionerna haft uppmärksamheten riktad på behovet i hvarje direktion af någon med ärenden af ekonomisk art fullt förtrogen person, hvilken med sakkunskap och erfarenhet kunde mottaga direktionens uppdrag att utöfva den närmaste tillsynen öfver kassaförvaltningen. Denna är emellertid både ansvarsfull och betungande och har blifvit det i ännu högre grad genom de af ofvannämnda författningar af den 15 december 1905 föranledda kassainventeringarna. Och då direktionen öfver Stockholms hospital yttrar, att ett, på sätt direktionen antydtt, ökad kontrollarbete icke kan begäras af någon bland dess ledamöter, så mycket mindre som direktionsledamöter icke åtnjuta någon som helst ersättning för sitt ledamotskap, har direktionen säkerligen gifvit uttryck åt en allmän uppfattning. Särskildt skulle ett sålunda ökad arbete omöjligen kunna begäras vid hospital, som ligga exempelvis 6 å 8 kilometer utanför närmaste stad, där direktionens ledamöter i regel äro boende. En sålunda ökad kontroll skulle därför, åtminstone vid anstalter utan bokhållare, kräfva antingen anställande af en sådan tjänsteman eller att arbetet mot ersättning uppdroges åt någon utanför anstalten stående person. Något förslag i sådan riktning är medicinalstyrelsen likväl icke för närvarande beredd att afgifva.

Ett sätt, hvarpå direktionerna skulle kunna skärpa kontrollen öfver syssломännen, vore anställandet då och då af fullkomligt oförberedd kassainventering. Gällande föreskrifter lägga inga hinder i vägen för en dylik åtgärd. Afven vid de af medicinalstyrelsen förordnade inspektionerna skulle kassainventering vid lägliga tillfällen vara af gagn; och vill medicinalstyrelsen, i den mån sådant låter sig göra, söka få till stånd dylika inventeringar, hvarmed för öfrigt början numera gjorts.

Ett annat verksamt medel att förekomma eller i tid upptäcka underslef från syssломäns sida vore helt säkert också ett åläggande för dessa tjänstemän att årligen begagna sig af sin semester, hvarvid kassa och räkenskaper skulle till vikarie öfverlämnas. Det hinder härför, som direktionen öfver Stockholms hospital anför, finnes ej heller. Direktionen synes hafva förbi-sett, att genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref den 6 juni 1902 medel anvisats för vikarier under hospitalssyssломäns semester. Måhända är ersättningen väl knapp vid anstalter utan bokhållare, som är skyldig åtaga sig förordnande, men därom har ingen klagan hittills förports. Däremot hafva betänkligheter framställts mot anordnandet af tvenne inventeringar af förråden tätt efter hvarandra, om sådana skulle påyrkas af syssломannen eller vikarien vid semesterns början och slut. Men i allmänhet torde

saken kunna ordnas på ett båda parterna tillfredsställande sätt; och vill medicinalstyrelsen söka verka för, att sysslomännen tillhållas att i ökad utsträckning begagna dem tillkommande semester.

Vidkommande slutligen revisorernes erinringar om förrådsinventeringar, har medicinalstyrelsen intet att däremot invända. Frågan härom har under längre tid varit föremål för medicinalstyrelsens uppmärksamhet. Att nya bestämmelser ännu icke blifvit utfärdade, beror därpå, att frågan sammanhängt med ett förslag till hela räkenskapsväsendets reformering vid hospitalen, hvilket förslag emellertid icke kunnat genomföras. Särskilda bestämmelser för årlig inventering af de i revisorernes memorial afsedda förråden skola emellertid nu med det snaraste utfärdas.

Direktionens vid Stockholms hospital af medicinalstyrelsen åberopade yttrande i detta ärende är af följande lydelse:

»Med stöd af innehållet i 13 § 1 mom. gällande stadga angående sinnessjuka har kungl. direktionen åt en sin ledamot lämnat i uppdrag att hafva den närmare tillsynen öfver kassaförvaltningen vid hospitalet. Denne ledamot, en i bokföring förfaren affärsman, har jämväl å föreskrifna tider eller minst vid utgången af hvarje kvartal förrättat kassainventering, hvarjämte han undertecknat de anvisningar, som lämnats å bankräkningen.

Vid de nämnda inventeringarna har sysslomannen företett kvitterade räkningar och kontanta medel till det belopp, som skulle redovisas. Enligt hvad Riksdagens revisorer hafva inhämtat skulle emellertid fyra räkningar å tillsammans 204 kronor 36 öre och två poster å tillhopa 834 kronor 90 öre hafva blifvit betalda senare dag, än de i räkenskapen för 1905 upptagits såsom guldne, hvaraf revisorerne droge den slutföljd, att inventeringen varit föga noggrann. Direktionen får häremot erinra, att de omnämnda räkningarna äro kvitterade af vederbörande leverantörer utan att därvid angifvits, hvilken dag likvid skett. Då desamma, enligt hvad kontrollanten förklarat, vid inventeringen företetts kvitterade, måste förklaringen ligga däri, att leverantörerna efter aftal med sysslomannen lämnat honom kvitterad räkning utan att hafva därvid mottagit likvid, som först sedermera kommit dem till handa.

Flera torde vara de sätt, som af oredliga sysslomän kunna användas för att dölja balans. Ett sådant är att vid inventering förete kontanta medel, som för tillfället på enskild väg anskaffats. Ett annat är att från leverantörer förete kvitterade räkningar, ehuru likvid ännu ej skett. Ännu ett sätt är, att redogöraren underlåter att i räkenskapen upptaga influtna medel för den dag, de influtit, utan först för en senare dag.

Direktionen, som icke kan känna, huruvida det första af dessa sätt af syssloman Forsberg anlitats, antager, att han vid inventeringar företett räkningar, som kvitterats, ehuru likvid ännu ej lämnats. Med visshet torde kunna påstås, att Forsberg underlåtit att såsom influtna upptaga erlagda patientavgifter utan först för en senare dag upptagit dem i räkenskaper. På sådant sätt torde det hafva lyckats Forsberg att dölja en balans på mer än 40,000 kronor.

Direktionen är icke i tillfälle att angifva någon åtgärd till förhindrande, att sysslomän vid inventering förete medel, som på enskild väg upplånats, eller räkningar, som kvitterats, ehuru likvid ej erlagts; men för kontroll å uppbörden skulle kunna, såsom i uppbördsverk och banker sker, föreskrifvas, att sysslomannens kvitto skall för att vara giltigt underskrifvas jämväl af en annan person, som därvid tillser, att posten upptages i en kontrollbok. Ett sådant arbete kan dock icke krävas af någon bland direktionens ledamöter, som icke åtnjuta ersättning för sitt ledamotskap, och heller af hospitalets läkare eller predikant. För ändamålet erfordras således anställande af en ny aflönad tjänsteman.

Lämpligt torde ock vara, att hospitalssyssloman åläggas att taga semester på tid, som af direktionen bestämmes. Härfor förutsättes dock, att af hospitalsmedlen anvisas anslag till aflönande af vikarie under semestern.

Direktionen har ock någon anledning till den förmodan, att de föreskrifter, som, beträffande kontroll, finnas bestämda i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 15 december 1905 och kungl. medicinalstyrelsens cirkulär den 18 juni 1906, ökat svårigheten för Forsberg att längre dölja sin balans.

Direktionen, som icke har något att erinra emot, att inventering af trädgårdsalster äger rum, har ej heller något att tillägga till hvad kungl. medicinalstyrelsen i underdånigt utlåtande den 17 januari 1906 anfört i fråga om inventering vid hospitalen.»

Utskottets yt-
rande.

Utskottet, som delar revisorernes uppfattning om att kontrollen öfver hospitalens medelsförvaltning bör skärpas, har vid det förhållande att medicinalstyrelsens utlåtande i ärendet gifver vid handen, att åtgärder i sådant syfte komma att af styrelsen vidtagas och då utskottet emotser, att fullt effektiva kontrollåtgärder komma att af medicinalstyrelsen påbjudas, endast velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmåla.

Ecklesiastikdepartementet.

§ 4.

(Rev. ber. pag. 258; utl. pag. 614—851.)

Under förestående rubrik hafva revisorerne erinrat, hurusom 1884 års Riksdag ställt till Kungl. Maj:ts förfogande ett extra anslag för år 1885 af 15,000 kronor för att under vissa villkor användas till understöd åt sådana anstalter eller föreningar, som anordnade föreläsningkurser för arbetarklassen.

*Ang. de med
understöd af
statsmedel an-
ordnade före-
läsningarne
för arbetare.*

Detta anslag hade utgått för åren 1886 och 1887 likaledes med	kr. 15,000: —
för åren 1888—1894 med	» 20,000: —
och för hvarterdera af åren 1895 och 1896 med	» 25,000: —
för år 1897 med	» 30,000: —
» » 1898 »	» 35,000: —
» » 1899 »	» 45,000: —
» » 1900 »	» 55,000: —
» hvarterdera af åren 1901 och 1902 med	» 65,000: —
» » » » 1903 » 1904 »	» 100,000: —
» år 1905 med	» 125,000: —
» » 1906 »	» 155,000: —
samt för år 1907 med	» 180,000: —

I skrifvelse angående reglering af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hade 1898 års Riksdag beträffande förenämnda anslag anført, att emot anordningen af de ifrågavarande föreläsningarna, särskildt i hvad anginge valet af föreläsningssämnerna, från skilda håll framstälts anmärkningar, hvilka Riksdagen icke kunnat frångåa befogenhet. Riksdagen hade därför ansett sig böra uttala den önskan, att den af Kungl. Maj:t utförde kontrollen öfver föreläsningarna måtte så inrättas, att den största möjliga säkerhet vunnas därför, att föreläsningarna måtte blifva till verklig nytta för de samhällsklasser, för hvilka de vore afsedda.

Vid beviljande af den öskade förhöjningen i berörda anslag hade 1899 års Riksdag erinrat om 1898 års Riksdags anförda uttalande; och 1905 års Riksdag hade i denna fråga yttrat, bland annat, att den hastiga tillväxten i anslaget syntes gifva särskild anledning till uttalande af den förhoppningen, att föreläsningarna med afseende å ämnesval och framställningssätt måtte anordnas på så ändamålsenligt sätt som möjligt.

Den fortgående betydliga ökningen i förevarande anslag och de af Riksdagen gång efter annan framställda önskemålen beträffande föreläsningarnas anordnande hade gifvit revisorerne anledning att taga närmare del af de från vederbörande föreläsningssällningar till Kungl. Maj:t insända årsberättelser. Af dessa syntes framgå, att föreläsningarna, i synnerhet beträffande ämnesval, i många fall icke varit ändamålsenligt anordnade.

Särskildt förefölle det revisorerne anmärkningsvärdt, att föreläsningarna mycket ofta omfattat aflägsset belägna länders natur och folk, hvaremot föreläsningar, afsedda att bland arbetarebefolkningen sprida kunskap om hvad vårt eget land ägde af skönhet och utvecklingsmöjligheter, sparsamt förekommit. Likaledes hade revisorerne trott sig finna, att ett afsevärdt antal af föreläsningarna varit af ringa praktiskt värde för arbetsklassen. Då revisorerne ansåge, att dessa föreläsningssällningars viktigaste uppgifter vore ej mindre att väcka håg för själfbildning än äfven att sprida kännedom om och kärlek till fosterlandet samt att meddela sådan kunskap, som kunde varda till verklig nytta i det praktiska lifvet, hade revisorerne velat å dessa förhållanden fästa uppmärksamheten.

Denna framställning har remitterats till öfverståthållareämbetet och samtliga länsstyrelser, hvilka jämte egna utlåtanden till Kungl. Maj:t insändt yttranden från 97 särskilda föreläsningssällningar och arbetareinstitut samt liknande sammanslutningar; och tillåter sig utskottet hänvisa till dessa utlåtanden och yttranden, hvilka finnas fogade vid den tryckta revisionsberättelsen.

Utskottets yt-
trande.

Af hvad i ärendet förekommit framgår, att största delen af de med understöd af statsmedel anordnade föreläsningarna varit i afseende å ämnesval så inrättade, att de synas motsvara de fordringar, som enligt revisorernes af utskottet delade uppfattning böra ställas på desamma; och då allmänt uttalats anslutning till hvad revisorerne i detta afseende framhållit samt emotses kan, att vid den inspektion, hvilken hvarje anstalt eller förening, som af statsanslaget erhåller bidrag, är underkastad, det af revisorerne angifna önskemål kommer att vinna beaktande, får utskottet hemställa,

att revisorernes förevarande framställning för det närvarande icke må till vidare åtgärd föranleda.

Konsistorierna och domkyrkorna.

§ 5.

(Rev. ber. pag. 280; utl. pag. 853—857.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag hade, enligt ^{Ang. en invid} hvad revisorerne vidare anført, 1897 års Riksdag till yttre restaurering af ^{Visby dom-} Visby domkyrka beviljat ett anslag af 100,000 kronor. ^{kyrka uppförd}
^{byggnad.}

Frågan om detta anslags beviljande hade väckts af domkapitlet i Visby, som i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 29 augusti 1894 anført, bland annat, att Visby domkyrka, trots tidens härjningar och de förändringar, hon under århundradenas lopp genom de efter de många eldsvådorna företagna reparationerna undergått, dock i arkitektoniskt hänseende hörde till det i sitt slag mest betydande, vårt fosterland ägde, och syntes kunna betecknas såsom det på fornminnen rika Gottlands förnämsta minnesmärke af kyrklig medeltidskonst.

Revisorerne, som besökt ifrågavarande domkyrka, ansåge sig kunna instämma i hvad domkapitlet sålunda anført med tillägg, att den nu afslutade restaureringen synts vara utförd med pietet och konstförstånd. Så mycket beklagligare hade revisorerne det därför funnit vara, att invid kyrkan, 4,75 meter från dess östra sida, uppförts en betydande byggnad, inrymmande kyrkosal, sakristia och arkiv. Denna byggnad, till hvilken ledde en gång från en portal i kyrkomuren, undanskymde ej allenast nämnda portal, utan äfven delvis två af kyrkofönstren. Att byggnaden, hvars ritningar och uppförande icke varit underställda öfverintendents-ämbetets pröfning, måste i arkitektoniskt hänseende synnerligen menligt inverka på domkyrkans utseende, låge i öppen dag.

Då omvårdnaden om och tillgodoseendet af ifrågavarande framstående minnesmärke, för hvars restaurering Riksdagen, såsom ofvan nämnts, beviljat ett stort belopp, måste anses vara en hela landet berörande angelägenhet, hade revisorerne velat ofvannämnda förhållande för Riksdagen omförmåla.

I häröfver den 31 december 1906 afgifvet utlåtande har domkapitlet i Visby anført följande:

»Hvad som i denna sak icke kunnat undgå att särskildt väcka domkapitlets förvåning, är Revisorerne fullkomligt sanningslösa påstående, att ifrågavarande byggnads ritningar och uppförande icke varit underställda

öfverintendentsämbetets pröfning». Såsom framgår såväl af Eders Kungl. Maj:ts i afskrift här bifogade nådiga bref till kungl. öfverintendentsämbetet den 20 april 1900 som ock af de å det härstädes förvarade ritningsförslaget af vederbörande departementschef och kungl. öfverintendentsämbetet gjorda påskrifter, har nämligen Eders Kungl. Maj:t sistnämnda dag i nåder gillat dessa ritningar, sedan kungl. öfverintendentsämbetet den 20 februari samma år förklarat sig icke hafva funnit anledning till anmärkning mot desamma. Och icke nog härmed; kungl. öfverintendentsämbetet har dessutom genom sakkunnig person utöfvat kontroll öfver detta arbetes utförande likaväl som öfver domkyrkans yttre restaurering i öfrigt. Vid denna frågas behandling har sålunda ingen som helst oegentlighet i formellt afseende förekommit.

Äfven en annan mindre betydande oriktighet i revisorernes framställning torde få påpekas. Det säges nämligen, att byggnaden i fråga är uppförd invid kyrkan 4,75 meter från dess östra sida». Då Visby domkyrka, åtminstone i det allra närmaste, i likhet med de flesta andra kyrkor är belägen med koret i öster, måste man genom detta revisorernes sätt att uttrycka sig få den föreställningen, att berörda byggnad ligger öster om koret. Men det vore ju knappast tänkbart, att en byggnad af sådan beskaffenhet som den ifrågavarande skulle placerats på ett dylikt sätt, för att icke tala därom att det invid domkyrkan belägna berget lägger ett bestämdt hinder i vägen härför. Skall man, på sätt revisorerne velat göra, angifva byggnadens läge i förhållande till kyrkan, kan man väl näppeligen säga annat, än att densamma är uppförd invid kyrkan, 4,75 meter från dess norra sida.

Vidare anser sig domkapitlet böra omnämna, att uppförandet af förbemälda byggnad icke till någon del bekostats af de till domkyrkans yttre restaurering af 1897 års Riksdag anslagna 100,000 kronorna, utan att Visby stads- och landsförsamlingar själfva bestridt alla kostnader härför.

Hvad därefter angår den rent arkitektoniska sidan af saken, så synes domkapitlet antagligt, att såväl de myndigheter, som i vederbörlig ordning haft ärendet under sin pröfning, som den på kyrkobyggnadsområdet erkändt framstående artisten A. H. Hägg, på hvars initiativ byggnaden tillkommit, äro vida mera kompetenta att därom döma än Riksdagens revisorer, och tillåter sig domkapitlet för öfrigt härutinnan hänvisa till hvad bemälda Hägg uti en i afskrift här bifogad skrifvelse till under-tecknad biskop anfört.

Till sist får domkapitlet meddela, att domkapitlet icke funnit anledning att inhämta någons yttrande i ärendet, enär den i ofvan berörda nådiga bref omförmålda kommittén för utförande af yttre restaureringen af Visby domkyrka numera upphört att fungera och domkapitlet för öfrigt själf varit i tillfälle att lämna alla de upplysningar, som i denna sak synas vara nödiga;» varande vid utlåtandet fogade afskrifter af de i det samma åberopade kungl. brefvet den 20 april 1900 och artisten A. H. Häggs skrifvelse den 8 december 1906.

I det till utskottet öfverlämnade yttrande, som af biskopen K. H. Gez. von Schéele vid revisionsberättelsens remiss till utskottet i Andra Kammaren afgafs, är åberopad en från öfverintendenten C. O. Möller till biskopen von Schéele aflåten svarsskrifvelse, dagtecknad den 29 december 1906, af följande lydelse:

»Med anledning af herr biskopens värderade skrifvelse af den 20 dennes ber jag få nämna, att — efter hvad jag inom ämbetet inhämtat — den af Riksdagens Revisorer gjorda förfrågan angående sacristibyggnaden i fråga skedde telefonledes till förste intendenten för den administrativa afdelningen inom ämbetet, Richter, som, då hans förfrågan, huruvida uppförande af densamma skett nyligen, bejakades, förmålde sig icke kunna minnas, att ämbetet utlåtit sig i ämnet. Han såg därefter, för säkerhets skull, igenom de senaste 5 årens diaries, men då han icke kunde förmoda, att revisorernes anmärkning gällde ett ärende, som afgjorts för nära 7 år sedan och som fallit honom helt och hållet ur minnet, gick han med sina forskningar icke så långt tillbaka i tiden som till år 1900.

På samma gång jag beklagar den oriktiga upplysning, som härifrån lämnats, finner jag — som icke kan undgå att anse det anmärkningsvärdt, att revisorerne icke på ort och ställe förskaffade sig visshet om huruvida oftanämnda byggnad vore uppförd efter utverkande af nådigt tillstånd eller icke — någon åtgärd från ämbetets sida icke påkallas, då ju af det nådiga brefvet af den 20 april 1900, hvilket väl lär komma att af domkapitlet åberopas, tydligen framgår, att byggnaden uppförts med vederbörligt tillstånd, och följaktligen en missvisande uppgift kommit att gifvas revisorerne från ämbetets kansli.»

På sätt vid redogörelsen öfver revisorernes resor utom hufvudstaden stundom förekommit, synas revisorerne med sin ifrågavarande framställning endast hafva åsyftat att omförmåla ett förhållande, som under resan

*Utskottets ytt
rande.*

ådragit sig revisorernes uppmärksamhet utan att dock någon rättelses vidtagande därpå kunnat föranledas.

Med afseende härpå skulle denna framställning icke hafva påkallat något yttrande från utskottets sida, därest icke domkapitlets ofvan anförda utlåtande varit af beskaffenhet att ådraga sig utskottets särskilda uppmärksamhet. Då öfverintendenten Möllers förenämnda svarskrifvelse bort hafva varit för domkapitlet bekant vid utlåtandets afgifvande och domkapitlet sålunda måst antagas hafva ägt kännedom om att revisorernes uttalande var föranledt af en dem meddelad vilseledande uppgift, synes det utskottet anmärkningsvärdt, att domkapitlet, utan att meddela någon som helst upplysning om detta förhållande, tillåtit sig en så bestämdt uttalad tillvitelse, att den icke lämnar utrymme för tanken på möjligheten af att ett missförstånd kan hafva gjort sig gällande. Under uttalande härpå har utskottet velat hvad i detta ärende förekommit för Riksdagen

omförmåla.

Domänstyrelsen.

§ 6.

(Rev. ber. pag. 446; utl. pag. 868—890).

Ang. underhandförsäljning af virke inom vissa revir.

1904 års statsrevisorer fäste sin uppmärksamhet vid den utsträckning, i hvilken försäljning under hand af virke förekommit i en del revir. Såsom exempel angåfvos då Särna och Transtrands revir. I häröfver afgifven förklaring omförmålde domänstyrelsen de särskilda omständigheter, som föranledt de i nämnda båda revir förekomna underhandförsäljningar.

Under erinran härom hafva revisorerne, som jämväl i föreliggande revisionsberättelse ansett sig böra upptaga denna fråga, meddelat, att enligt hvad domänstyrelsens räkenskaper utvisade, hade såväl i Gellivare, Råneträsk, Storbackens, Pärälfvens, Piteå, Norsjö, Burträsk och Anundsjö som äfven, ehuru i mindre omfattning, i Kalix, Råneå, Bodens, Stensele, Tåsjö, Junsele och Österdalarnas revir, under hand försålts virkesposter till ansenliga belopp, utan att, såvidt af räkenskapshandlingarna framginge, dessa åtgärder grundat sig på domänstyrelsens beslut eller andra särskilda omständigheter förekommit, som berättigat revirförvaltaren till ifrågavarande underhandförsäljningar. Särskildt hade revisorerne fäst sin uppmärksamhet vid förhållandena uti anmärkta hänseende inom Piteå

revir. Beloppen för under hand försålda virkesposter uppginge där exempelvis till kronor 3,048: 66, (ver. fol. 2,007), kronor 1,501: 14, (ver. fol. 2,009), kronor 4,338 (ver. fol. 2,011).

På grund af hvad sålunda förekommit hade revisorerne velat ifrågasätta, huruvida dylik försäljning under hand af virke lämpligen bort företagas i så stor utsträckning, som inom ofvan omförmälda revir ägt rum.

Domänstyrelsen har i utlåtande den 14 januari innevarande år i anledning häraf anfört följande:

» Vid fastställandet af utsyningsförslagen för år 1905 för Luleå, Skellefteå och Umeå öfverjägmästaredistrikt bemyndigade domänstyrelsen revirförvaltarne att utsyna och under hand till gängse pris försälja, förutom torrskog och vindfallen, jämväl mera skadade och trögväxande träd intill ett för hvarje revir i allmänhet föreskrifvet maximiantal, växlande, efter tillgången på och den motsedda efterfrågan å sådana skogseffekter, från 2,000 till 20,000 träd, dock med föreskrift, att, då flera spekulanter kunde förväntas, virkesposterna skulle försälas efter infordrande af skriftliga, förseglade anbud. Förutom smärre vikesförsäljningar till ortens husbehof hafva ock, såsom framgår af bifogade från vederbörande öfverjägmästare och jägmästare infordrade utredningar, försäljningarna i allmänhet skett, sedan revirförvaltarne å virket infordrat skriftliga anbud, hvilka därefter underställts öfverjägmästarens pröfning, hvarefter denne lämnat jägmästaren tillstånd att till visst angifvet pris under hand försälja virket. I flera fall hafva anbuden underställts domänstyrelsens pröfning, hvarefter domänstyrelsen meddelat tillstånd till försäljningen i de fall, då större underhandsförsäljningar ägt rum utan infordrande af skriftliga anbud, hafva virkesposterna utgjorts dels utaf aflägsset belägna, spridda vindfällda och torra träd eller i öfrigt skadade, mindre värdefulla träd, hvarå flera spekulanter ej funnits, dels ock af torra och skadade träd, som genom så kallad efterstämpling utsynats inom sådana skogstrakter, hvarifrån virket tillföre sålts å auktion, hvarvid de efterstämplade träden afyttrats till samma person, som å auktion inköpt hufvudposten. Härigenom anses högre pris hafva erhållits å det efterstämplade mindre värdefulla virket, än om detsamma skulle hafva utsynats och särskildt salubjudits efter det värdefullare virkets afverkning och afforsling.

I många fall är försäljningspostens höga summa endast skenbar, i det att försäljningen visserligen omfattat ett större virkesparti, men detta varit afsedt för flera personer, som sammanslutit sig och gemensamt afverkat det, medan allenast en af dem ansvarat för köpeskillingen. Genom denna förenkling af virkesförsäljningen har endast en borgensförbindelse behöft an-

skaffas och likaså endast en försäljningssedel och ett hyggesbevis behöft utfärdas. Hade åter virket uppdelats i flera poster och särskild försäljningssedel utfärdats till hvarje köpare, anses summan af för dylika smärre försäljningsposter influtna medel ej hafva uppgått till så högt belopp, som med nu angifvet försäljningssätt blifvit fallet.

Beträffande särskildt de anmärkta stora underhandsförsäljningarna inom Piteå revir får styrelsen meddela följande. Sedan öfverjägmästaren i Skellefteå distrikt — med förmälan, att arbetsbrist vore rådande i vissa byar efter Pitedalen — hos domänstyrelsen hemställt, att för beredande af arbetsförtjänster vissa skogsafverkningsarbeten måtte anordnas å kronans skogar i nämnda ådal, bemyndigade domänstyrelsen genom beslut den 4 februari 1905 jägmästaren i Piteå revir att å kronans skogar låta till ved upphugga och till afsättningsplats framdrifva därtill tjänlig skog samt till pitprops och sparrar afverka och aptera annan sämre trögväxande skog, särskildt af gran, genom hvilka arbeten omkring 150 behöfvande personer erhållit arbetsförtjänst. Då det afverkade virket måste nedflottas uti enskild ägo varande flottled och aftal om virkets försäljning måste träffas, innan afverkningen ägde rum, samt afverkningen var af särdeles brådiskande natur, kunde jägmästaren icke genom kungörelse i eljest vanlig ordning utbjuda virket till försäljning, utan satte sig omedelbart i förbindelse med sådana köpare, som kunde väntas spekulera på afverkad virke, hvar efter han, efter att dock först hafva inhämtat öfverjägmästarens mening, upprättade aftal med tvenne spekulanter angående inköp af virket, hvaröfver närmare utredning lämnats i jägmästarens bifogade utlåtande. Med hänsyn till nyss omförmälda omständigheter anser domänstyrelsen, att jägmästarens förfaringssätt beträffande formen låter försvara sig och att det i sak och till sitt syfte torde kunna anses vara korrekt.

Beträffande åter revisorernes anmärkningar angående underhandsförsäljningarna inom Täsjö, Junsele och Österdalarnes revir får domänstyrelsen meddela, att samtliga försäljningar till högre belopp inom dessa revir gjorts dels efter af domänstyrelsen i hvarje särskildt fall lämnadt bemyndigande, dels efter infordrande af skriftliga anbud, hvilket närmare framgår af bifogade från öfverjägmästarne och jägmästarne infordrade redogörelser.

Slutligen får domänstyrelsen i underdånighet anföra, att styrelsen för att bringa reda i sättet för försäljning af skogseffekter under hand *dels*, efter öfverläggning härom med rikets samtliga öfverjägmästare, genom cirkulär den 12 december 1905 meddelat vissa bestämmelser i berörda syfte,

bland hvilka styrelsen dock afsett bestämmelsen angående det maximibelopp för försäljningspost jägmästare ägde kontant uppbära böra gälla allenast tills vidare och intill dess tillfredsställande kontroll enligt särskilda reglementariska föreskrifter, hvilka nu äro under utarbetande, vunnits, *dels ock* vid pröfning den 17 maj 1906 af samma års utsyningslag bestämt bland annat, att vid försäljning af skogseffekter under hand och mot borgen de af jägmästarna infordrade skriftliga anbud skulle i allmänhet och särskildt då anbud öfverstege 500 kronor underställas öfverjägmästarens pröfning, dock att sådant anbud, som öfverstege 2,000 kronor, skulle pröfvas af domänstyrelsen.»

Till de i denna skrifvelse åberopade, vid den tryckta berättelsen fogade redogörelser från vederbörande öfverjägmästare och jägmästare tillåter sig utskottet hänvisa.

Utskottet, som af de afgifna förklaringarna funnit, att samtliga försäljningar till högre belopp inom Tåsjö, Junsele och Österdalarnas revir gjorts dels efter af domänstyrelsen i hvarje särskildt fall lämnadt bemyndigande, dels efter infordrande af skriftliga anbud, har däremot hvad beträffar öfriga af revisorerne uppgifna revir ansett sig böra ansluta sig till revisorerne uppfattning om att underhandsförsäljning af virke, dervid köpeskillingen af jägmästare uppburits, under revisionsåret ägt rum i öfver höfvan stor utsträckning. Härvid har utskottet velat erinra, att till efterrättelse i dessa fall skolat lända de reglementariska bestämmelserna af den 2 december 1895 och icke, såsom i några af förklaringarna antydts, domänstyrelsens cirkulär den 12 december 1905.

Utskottet har emellertid inhämtat, att löneregleringskommittén i betänkandet den 9 mars innevarande år angående reglering af löneförhållandena m. m. vid skogsstaten och de allmänna skogsläroverken föreslagit, bland annat, att, med upphäfvande af jägmästares befattning med uppbärande af s. k. underhandsförsäljningsmedel, föreskrift måtte meddelas i syfte att, vid försäljning eller upplåtelse under hand genom jägmästares försorg, likvid må ske direkt till vederbörande ränteri i den ordning, kommittén närmare antydt.

Då alltså med visshet kan antagas, att den af revisorerne väckta frågan, hvars innebörd torde vara, att jägmästarnes medelsuppbörd icke må

utvidgas, kommer att vid föredragning af omförmälda kommittébetänkande bringas under Kungl. Maj:ts ompröfning, får utskottet hemställa,

att revisorernes förevarande framställning för det närvarande icke må till någon vidare åtgärd föranleda.

§ 7.

(Rev. ber. pag. 447; utl. pag. 890—893).

Ang. dispositionen af kronolägenheten Halmstads slottsjord.

Vid det besök, som revisorerne verkställt i Halmstad, hade, enligt hvad i revisionsberättelsen vidare meddelas, revisorerne ägnat sin uppmärksamhet åt det sätt, på hvilket kronolägenheten Halmstads slottsjord blifvit för statsverket tillgodogjord.

Lägenheten, som utgjorde återstoden af det s. k. inägoskiftet med i sambruk varande del af framskiftet utaf den till Halmstads slott sedan äldre tider såsom ladugård disponerade jorden, vore belägen invid staden Halmstad, till hvilken den i judiciellt, administrativt och ecklesiastikt hänseende hörde, samt gränsade i söder till en under skogsstatens förvaltning stående, invid hafvet belägen kronans flygsandsplantering, i öster till Nissa-ån, en del kronan ej tillhöriga tomter och stadens hamnområde samt i norr och väster till Halmstads stads områden.

Arealen utgjorde 75 hektar 19,30 ar, däraf omkring 6 hektar vore bebyggda med smärre lägenheter samt återstoden bestode af åker- och ängsmark. Å lägenheten funnes icke några knonan tillhörande byggnader, men 33 enskilda bostadslägenheter samt åtskilliga för jordbruksändamål uppförda hus; uppgående sammanlagda brandförsäkringsvärdet för dessa byggnader till omkring 150,000 kronor.

I afvaktan på utgången af väckt förslag om slottsjordens förvärfvande af Halmstads stad, hvilket förslag af Kungl. Maj:t framställdes till innevarande års Riksdag, men, på sätt å annat ställe i revisionsberättelsen omförmäldes, icke blifvit af Riksdagen bifallet hade slottsjorden alltsedan år 1900 varit, år från år, på arrende upplåten till staden.

På anmodan af domänstyrelsen, att på de för kronan förmånligaste villkor föranstalta om utarrendering under ytterligare ett år från den 14 mars 1906 af lägenheten i fråga, hade landshöfdingsämbetet i Hallands län genom arrendekontrakt den 8 i nämnda månad till staden upplåtit densamma under arrende på nyss angifna tid mot en afgift af 3,100 kronor. Enligt § 6 i kontraktet hade 33 innehafvare af å egendomen uppförda

byggnader berättigats att fortfarande samma byggnader med tillhörande områden bibehålla mot erläggande af fastställda afgälder om tillhopa 1,638 kronor, hvilka af arrendatorn uppbures.

På grund af hvad sålunda förekommit och då lägenheten Halmstads slottsjord, som vid en af Konungens befallningshafvande i Hallands län år 1896 verkställd arrende- och saluvärdering uppskattats till ett saluvärde af 102,855 kronor 95 öre och arrendevärde af 3,100 kronor — för hvilken sistnämnda summa lägenheten sedan 1894 varit utarrenderad — blifvit år 1904, vid en af Konungens befallningshafvande företagen förnyad uppskattning, saluvärderad till i sin helhet 180,520 kronor 95 öre, hade revisorerne velat ifrågasätta, huruvida icke lägenheten skulle kunna disponeras på för staten fördelaktigare villkor än som skett.

I häröfver den 31 december 1906 till Kungl. Maj:ts afgifvit utlåtande har domänstyrelsen anfört följande:

»Under år 1888 gjordes af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län hos styrelsen framställning, huruvida icke med afseende å egendomens belägenhet invid Halmstads stads bebyggda område det vore för kronan fördelaktigast att vidtaga förfogande, hvarigenom densamma vid då löpande arrendetids utgång den 14 mars 1893 kunde upplåtas för annat ändamål än åkerbruk. Sedan i anledning häraf styrelsen anmodat Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande att i samband med då förestående arrendevärdering uppdraga åt förrättningsmännen att med biträde af särskildt tillkallad sakkunnig person upprätta förslag till egendomens disposition, afgafs af förrättningsmännen förslag till egendomens disponerande på det sätt, att en del af slottsjorden skulle försäljas till tomter, en del användas till skogsplantering och återstoden utarrenderas i lotter. Emellertid hade stadsfullmäktige i Halmstad hos Eders Kungl. Maj:t anhållit att få köpa delar af egendomen. Ansökningen afstyrktes af styrelsen, men då det för kronan vore fördelaktigare, om egendomen för fullgod köpeskilling försålles, än om densamma fortfarande utarrenderades, och af stadsfullmäktiges underdåniga ansökning framginge, att staden i en snar framtid nödgades förvärfva äganderätt till egendomen, hemställde styrelsen tillika, att slottsjorden måtte utarrenderas på kortare tid. Sedan Eders Kungl. Maj:t därefter genom nådigt bref den 24 mars 1893 förordnat, att egendomen, som under tiden utarrenderats på ett års tid från den 14 mars 1893 mot årligt arrende af tillhopa 2,160 kronor eller mot 60 kronors högre arrende än som betingats under arrendeperioden 1873—1893,

skulle utarrenderas under en tid af fem år från den 14 mars 1894, uppläts egendomen för sagda fem år mot årligt arrende af 3,100 kronor.

I nådig proposition till 1899 års Riksdag föreslog Eders Kungl. Maj:t, att egendomen måtte försälgas till staden Halmstad. Då emellertid afven för fångvårdens behof gjordes anspråk på en del af egendomen, fann Riksdagen frågan om egendomens disposition böra underkastas förnyad pröfning.

Från den 14 mars 1899 har egendomen på af Eders Kungl. Maj:t för hvar gång lämnad nådig föreskrift utarrenderats på ett år i sänder till den 14 mars 1907 och har under denna tid fortfarande betingats 3,100 kronor i årligt arrende.

Till 1906 års Riksdag aflät Eders Kungl. Maj:t förnyad nådig proposition om egendomens försäljning under vissa villkor till staden. Men då utan tvifvel inom närmaste tiden fråga måste uppstå om utvidgning för statens järnvägars behof af Halmstads järnvägsstation och då i sammanhang med denna fråga borde tagas i öfvervägande, om ej de områden, som erfordrades för en sådan utvidgning, lämpligen borde gå i utbyte mot större eller mindre del af den mark af slottsajorden, som vore ifrågasatt att af statsverket öfverlämnas till staden Halmstad, ansåg sig statsutskottet icke böra, innan utredning i omförmälda afseende blifvit åvägbragt, tillstyrka det framlagda förslaget. På grund häraf blef Eders Kungl. Maj:ts framställning icke af Riksdagen bifallen.

I afvaktan på att egendomen varder disponerad på annat sätt än som jordbruksegendom har således styrelsen sedan år 1899 för hvarje gång på Eders Kungl. Maj:ts nådiga bemyndigande utarrenderat egendomen på ett år i sänder. Det arrende, som därvid erhållits och varit af egendomens värde som jordbruk betingadt, är det vid 1896 års värdering egendomen åsatta arrendevärde. Att detta arrendevärde, som naturligtvis blifvit egendomen åsatt med tanke på en utarrendering för längre tid, kunnat ernås vid utarrendering på ett år i sänder, torde få anses som ett gynnsamt resultat. Och får styrelsen slutligen, enär revisorerne vid framställande af sin anmärkning påpekat, att egendomens saluvärde, år 1896 uppskattadt till 102,855 kronor 95 öre, år 1904 ökats till 180,520 kronor 95 öre, och fördenskull ifrågasatt, huruvida icke egendomens disposition kunnat göras för statsverket fördelaktigare, häremot i underdånighet invända, att denna stegring i saluvärdet ingalunda kan hafva någon motsvarighet i fråga om egendomens arrendevärde såsom jordbruk.»

Med hänsyn till ifrågavarande lägenhets areal och läge anser utskottet, i likhet med revisorerne, att det för densamma betingade arrende varit väl lågt. Då emellertid, på sätt under § 2 här ofvan närmare omförmales, fråga uppstått om att lägenheten skall tagas i anspråk för statens järnvägars behof, synes för närvarande anledning icke förefinnas för vidtagande af särskilda åtgärder för dess tillgodogörande på annat sätt, hvidan utskottet hemställer,

*Utskottets
yttrande.*

att Riksdagen må vid hvad i ärendet förekommit låta bero.

§ 8.

(Rev. ber. pag. 448; — utl. pag. 893—897.)

Revisorerne meddela vidare, att de vid granskning af domänstyrelsens räkenskaper funnit, att extra jägmästaren Gunnar Beronius uppburit ett arfvode af sammanlagdt 546 kronor för verkställande, efter domänstyrelsens förordnande, under 91 dagar år 1905 å Mo och Domsjö aktiebolag tillhöriga skogar inom Umeå och Nordmalings socknar af sådan utstämpling, som omförmales i kungl. förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län.

Ang. förordnande för extra jägmästaren Beronius att verkställa utstämpling å Mo och Domsjö aktiebolags skogar.

Då, enligt hvad revisorerne hade sig bekant, jägmästaren Beronius vid tiden för berörda förrättningar varit anställd i ofvannämnda bolags tjänst, hade revisorerne införskaffat de ärendet berörande handlingar och af desamma inhämtat följande.

I skrifvelse den 29 mars 1905 hade bolaget direkt hos domänstyrelsen gjort framställning om förordnande för Beronius att under tre månader från och med den 1 därpå följande juli under revirförvaltarens kontroll verkställa utstämpling, som beräknades kräfva en tid af 118 dagar, af visst angifvet undermåligt virke inom Umeå, Nordmalings och Bjurholms socknar, därvid såsom skäl för framställningen anförts, bland annat, angelägenheten af förrättningarnas snara utförande. Öfver berörda framställning hade domänstyrelsen hört vederbörande revirförvaltare och öfverjägmästare. Revirförvaltaren hade därvid upplyst, att af årets till sammanlagdt 248 förrättningsdagar beräknade utsyningar inom reviret revirförvaltaren själf kunde utföra förrättningar under 85 dagar och den i re-

viret anställde assistenten under 110 dagar samt fördenskull hemställt, att Beronius måtte förordnas att utföra utsyningar i Umeå socken under 32 dagar och i Nordmalings socken 21 dagar, eller tillsammans 53 dagar. I anslutning till revirförvaltarens förslag hade öfverjägmästaren förordnat förordnande för Beronius under två månader för verkställande af den utstämpling inom sist angifna socknar, som kunde medhinnas under nämnda tid. Den 6 juni 1905 hade domänstyrelsen meddelat Beronius förordnande att under påföljande juli och augusti månader verkställa utstämpling å bolagets skogar inom Umeå och Nordmalings socknar. Jämte anmälan, att Beronius på grund af ådragen kroppsskada icke för det dåvarande kunde utföra de arbeten, som på grund af nämnda förordnande blifvit åt honom uppdragna, hade bolaget i skrifvelse den 15 juni 1905 hos domänstyrelsen anhållit om framflyttande af förordnandet till tid, som bolaget framdeles ville föreslå. I anledning däraf återkallade domänstyrelsen förordnandet af den 6 juni 1905. Sedan emellertid bolaget i skrifvelse till domänstyrelsen af den 18 augusti sistnämnda år gjort framställning om förordnandets förnyande för Beronius att gälla från och med den 1 påföljande september samt anhållit, på anförda skäl, att tiden för förordnandet måtte utsträckas till tre månader från nämnda dag, hade domänstyrelsen, utan revirförvaltarens och öfverjägmästarens hörande, funnit skäligt att den 23 augusti samma år förordna Beronius att under nästföljande september, oktober och november månader såsom assistent tjänstgöra inom Bjurholms revir och att i nämnda egenskap, mot åtnjutande af viss angifven ersättning, å Mo och Domsjö aktiebolag tillhöriga skogar inom Umeå och Nordmalings socknar verkställa sådan utstämpling, som omförmäldes i förberörda kungl. förordning, under villkor att afverkning af det utsynade virket ej finge företagas förrän jägmästaren i Bjurholms revir på bolagets bekostnad kontrollerat och godkänt utsyningarna.

Af hvad sålunda blifvit anfördt framginge, ej mindre att, sedan det, efter öfverjägmästarens och revirförvaltarens hörande, för Beronius först utfärdade förordnandet återkallats, på framställning af Mo och Domsjö aktiebolag nytt förordnande, afseende annan och längre tid än som innehållits i första förordnandet, meddelats Beronius, utan att i enlighet med gällande föreskrift öfverjägmästarens och revirförvaltarens yttranden inhämtats, än äfven att förordnande af ifrågavarande beskaffenhet utfärdats för person, anställd i tjänst hos den skogsägare, för hvilken utstämplingen ägt rum.

Å dessa anmärkningsvärda förhållanden hade revisorerne velat fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Domänstyrelsen har i detta ärende till Kungl. Maj:t den 14 januari 1907 afgifvit utlåtande af följande lydelse:

»Genom till domänstyrelsen den 21 sistlidne december inkommen nådig remiss af den 7 i samma månad har domänstyrelsen anbefallts afgifva underdånigt utlåtande i anledning af hvad Riksdagens revisorer anført uti § 4 under 'Nionde hufvudtiteln' och 'Domänstyrelsen' af dess den 30 november 1906 afgifna berättelse om verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1905, nämligen att domänstyrelsen — på framställning af Mo och Domsjö aktiebolag, men utan att i enlighet med gällande föreskrift öfverjägmästarens och revirförvaltarens yttrande inhämtats — förordnat i nämnda bolags tjänst anställde extra jägmästaren G. Beronius att å samma bolags skogar verkställa undersökning och utsyning af undermålig skog i enlighet med nådiga förordningen den 24 juli 1903, angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län, hvilket förordnande gällde månaderna september, oktober och november, eller annan och längre tid än ett förut af domänstyrelsen efter skogstjänstemännens hörande för Beronius utfärdadt liknande förordnande, som afsåg juli och augusti månader, men af särskild anledning blef framflyttadt.

Beträffande först den omständigheten, att förordnande af ifrågavarande beskaffenhet utfärdats för person, anställd i tjänst hos den skogsägare, för hvilken utstämplingen ägt rum, får domänstyrelsen anföra följande. Enligt 3 § 2 mom. af förenämnda nådiga förordning den 24 juli 1903 skall af enskild skogsägare före den 1 juni begärd undersöknings- och utstämplingsförrättning företagas och afslutas före den 1 november samma år. På grund af under senare åren ökad antal dylika förrättningar hafva i vissa revir de inom bestämd tid begärda förrättningar af ifrågavarande slag icke kunnat med tillgängliga arbetskrafter medhinnas, hvarför domänstyrelsen för att kunna tillgodose sökandenas lagliga rätt i några fall funnit sig nödsakad på särskild framställning af vederbörande skogsägare förordna i sökandens tjänst anställd extra jägmästare att å de sökandenas skogar, som honom af öfverjägmästaren anvisades, verkställa förutnämnda undersöknings- och utstämplingsförrättningar, under villkor att afverkning af det utsynade virket ej finge företagas, förrän jägmästaren i reviret på sökandens bekostnad kontrollerat och godkänt utsyningarna, hvarom

jägmästaren skulle genom öfverjägmästaren till domänstyrelsen afgifva rapport.

Beträffande tiden för det Beronius år 1905 meddelade och fullgjorda assistentförordnandet, utsträcktes densamma till tre månader, emedan på grund af den framskridna årstiden och de kortare arbetsdagarna det vore omöjligt att på kortare tid medhinna de stämplingar, som vid det först utfärdade förordnandet af vederbörande jägmästare och öfverjägmästare beräknats taga tvenne sommarmånader i anspråk.

Beträffande slutligen den anmärkning, att det höstmånaderna gällande förordnandet af domänstyrelsen meddelats Beronius, utan att i enlighet med gällande föreskrift öfverjägmästarens och revirförvaltarens yttrande inhämtats, får domänstyrelsen anföra följande. Enligt 39 och 58 §§ af Eders Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för skogsstaten den 29 november 1889 må extra jägmästare efter öfverjägmästarens och jägmästarens hörande af domänstyrelsen förordnas att såsom assistent i visst revir på jägmästarens ansvar biträda vid förvaltningen, men dessa bestämmelser äro — såsom domänstyrelsen ock haft anledning erinra i underdånig skrifvelse den 15 december 1906 om behovet af ökad reseanslag för jägmästareassistenter i Norrland och Dalarne — ej tillämpliga på här ifrågakvarande, ej på grund af instruktionen för skogsstaten tillsatta, utan på grund af senare, särskilda nådiga bref tillkomna nya assistenttjänster med särskildt uppdrag och arvode af staten, hvilkas innehafvare sålunda tjänstgöra på eget ansvar. I fråga om behovet af Beronii anställande under hösten 1905 på Bjurholms revir, var detta föremål för öfverläggning mellan vederbörande skogstjänstemän och föredraganden i domänstyrelsen, byråchefen Örtenblad vid en af honom på uppdrag af dåvarande chefen för domänstyrelsen företagen inspektionsresa till Umeå distrikt de sista dagarna af juli månad 1905, i följd hvaraf skogstjänstemännens mening i denna fråga var för styrelsen bekant utan att skriftliga utlåtanden från dem inhämtats.»

Öfverjägmästaren i Umeå distrikt, hvilken yttrande inforrats, har i ärendet anfört följande:

»Sedan extra jägmästaren Gunnar Beronius den 6 juni 1905 efter vederbörandes hörande förordnats att under juli och augusti månader verkställa utstämpling af undermåligt virke å Mo och Domsjö aktiebolags skogar inom Umeå och Nordmalings socknar inom Bjurholms revir och sedan bemålde Beronius på grund af olycksfall blifvit urståndsatt att utföra honom uppdragna arbeten, anhöll Mo och Domsjö aktiebolag om framflyttande af tiden för ifrågakvarande förordnande, i anledning hvaraf

kungl. domänstyrelsen i skrifvelse den 18 juli 1905 återkallade förordnandet af den 6 juni.

Sedermera utfärdade kungl. domänstyrelsen den 23 augusti 1905 för extra jägmästaren Beronius nytt förordnande att gälla för september—november månader samma år.

I anledning af de mot detta förordnande gjorda anmärkningar får jag vördsamt förklara:

att frågan om förnyadt förordnande för extra jägmästaren G. Beronius att verkställa utstämpling af undermåligt virke å Mo och Domsjö aktiebolags skogar inom Umeå och Nordmalings socknar under år 1905 utgjorde föremål för öfverläggning dels mellan herr byråchefen m. m. Th. Örtenblad och mig, dels ock mellan oss bägge samt jägmästaren i Bjurholms revir vid en af herr byråchefen Örtenblad företagen inspektionsresa, därunder herr byråchefen vistades härstädes de sista dagarna af juli månad nämnda år;

att såväl revirförvaltaren som jag vid frågans behandling vid nyssnämnda tillfälle muntligt tillstyrkt ett förnyadt förordnande för Beronius, alldenstund hvarken någon annan assistent fanns att tillgå, ej heller då var å Bjurholms revir anställd;

att arbetena å reviret icke kunde hinna utföras utan att förordnande för Beronius utfärdades och med hans hjälp; samt

att Beronius, hvilkens såväl arbetssätt som förmåga var af mig känd sedan sommaren år 1900, då Beronius under en månad var förordnad såsom assistent i Södra Lycksele revir, där jag då var revirförvaltare, utfört här ifrågavarande utsyningar utan någon som helst anmärkning.»

Äfven jägmästaren i Bjurholms revir har i ärendet hörts och anført:

»Då jag under sommaren 1905 sammanträffade med byråchefen Örtenblad, anmälde jag, att utstämplingar, som omförmälas i kungl. förordningen angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län, ej kunde medhinnas, om ej någon extra jägmästare förordnades att biträda vid dylika förrättningar.

Då det ej fanns någon i statens tjänst anställd extra jägmästare, som var ledig, måste jag lämna förord för extra jägmästaren Gunnar Beronius att blifva förordnad att utföra stämplingar af undermåligt virke å vissa Mo och Domsjö aktiebolag tillhöriga skogar, hvilket förord muntligen tillstyrktes af öfverjägmästaren Egerström i närvaro af byråchefen Örtenblad.

Enligt kungl. domänstyrelsens förordnande kontrollerade jag sedan dessa stämplingar, hvilka befunnos vara ordentligt utförda».

*Utskottets
yttrande.*

I likhet med revisorerne finner utskottet anmärkningsvärdt, att förordnande att, i enlighet med kungl. förordningen den 24 juli 1903 angående åtgärder till förekommande af öfverdrifven afverkning å ungskog inom Västerbottens och Norrbottens län, verkställa undersökning och utsyning af undermålig skog tillhörande Mo och Domsjö aktiebolag utfärdats för en i samma bolags tjänst anställd person, helst den granskning, som, enligt hvad domänstyrelsen upplyst, jägmästaren i reviret underkastat ifrågavarande utsyningar, icke kan tillmätas synnerlig betydelse. Uppenbart är, att den kontroll öfver afverkningen, som jämlikt förenämnda förordning åsyftas, icke bör utföras af person, som är beroende af den, som skall kontrolleras, och utskottet finner denna uppfattning så oemotsäglich, att utskottet antager, att, sedan uppmärksamheten blifvit väckt å förhållandet, emotses kan, att ett tillvägagående sådant som det af revisorerne nu anmärkta, icke vidare skall förekomma, hvadan utskottet endast velat revisorernes framställning i detta ämne och de i anledning af densamma afgifna förklaringarna för Riksdagen

omförmäla.

§ 9.

(Rev. ber. pag. 546; utl. pag. 563 samt 917—978.)

*Ang. utfärdan-
de af allmänna
bestämmelser
rörande tjän-
steåligganden,
som i regeln
böra tillkomma
vaktmästarne i
departementen
och de centrala
ämbetsverken.*

Revisorerne meddela vidare, att de vid granskning af departementens och de centrala ämbetsverkens räkenskaper trott sig finna, att särskilda kostnader utgått för göromål, som skäligen bort af verkens vaktmästare utan ersättning bestridas. Sålunda förekomme utgifter för eldning, för hembärande af handlingar och böcker, för hissning och skötsel af flagga med flera dylika bestyr. I saknad af någon allmänt gällande föreskrift förfore man i detta afseende på olika sätt inom de olika verken. Revisorerne hade därför velat ifrågasätta, huruvida icke allmänna bestämmelser borde utfärdas angående de tjänsteåligganden, som i regeln borde tillkomma vaktmästarne.

*Utskottets ytt-
rande.*

Öfver denna framställning hafva yttranden inforrats från departementen och de centrala ämbetsverken; och har i flertalet af dessa yttranden

uttalats den mening, att utfärdandet af allmänt gällande bestämmelser angående vaktmästarnes tjänsteåligganden vore obehöfligt, hvarjämte ofta tillagts, att det till och med vore olämpligt. Medicinalstyrelsen och öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk hafva vid utlåtandena fogat afskrifter af de särskilda instruktioner, som för dessa ämbetsverks vaktmästare utfärdats. Från några håll hafva däremot den af revisorerne framställda mening vunnit anslutning.

Af revisorerne framställning framgår, att i angifna hänseenden förekomma missförhållanden, som kräfva rättelse. Angående sättet, huru man härvid bör gå till väga, äro emellertid, enligt hvad de afgifna förklaringsarna utvisa, meningarna delade; och har äfven olika uppfattning gjort sig gällande i fråga om de göromål, som böra åligga vaktmästarne hos departementen och de centrala ämbetsverken. Det synes därför vara af vikt, att närmare bestämmelser utfärdas, så att deras åligganden blifva mera likformigt ordnade och att särskilda ersättningar icke vidare behöfva ifrågakomma för vissa, med deras tjänsteåligganden förenade bestyr. Då emellertid, sedan uppmärksamheten blifvit fäst å denna angelägenhet, antagas kan, att Kungl. Maj:t och vederbörande myndigheter komma att taga densamma i öfvervägande och vidtaga de åtgärder, som af förhållandena må befinnas påkallade, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må vid hvad i detta ärende förekommit för närvarande låta bero.

§ 10.

(Rev. ber. pag. 546—548; utl. pag. 978.)

Slutligen hafva revisorerne beträffande sättet för anskaffande af papper för statens ämbetsverk anfört följande:

»Sedan Riksdagen i skrifvelse den 11 maj 1884 hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes taga under öfvervägande, hvilka åtgärder lämpligen borde vidtagas för vinnande af önskvärd begränsning af utgifterna från anslagen till skrifmaterialier, ved m. m. samt efter det statskontoret framställt förslag till anskaffande af det för statens ämbetsverk erforderliga papper och dess förseende med stämpel m. m., bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 25 september 1885 statskontoret att tills vidare med Lessebo bolag uppgöra aftal om leverans till ämbetsverken af papper af vissa när-

Ang. anskaffandet af papper för statens ämbetsverk.

mare angifna sorter, under villkor att de af bolaget erbjudna pris ej öfverskredes och med iakttagande, att papperet utmärktes genom anbringande af särskilda vattenstämplar, hvarjämte förordnades, att det för ämbetsmyndigheterna behöfliga papper af andra slag finge af myndigheterna i vanlig ordning upphandlas.

Med stöd af det sålunda gifna uppdraget blef under den 8 och 21 december 1885 kontrakt afslutadt mellan statskontoret och Lessebo bolag om leverering af skrifpapper till statens ämbetsverk; innehållande detta kontrakt, bland andra, följande bestämmelser:

att papperet skulle till kvalitet noga öfverensstämma med kontraktet bilagda prof å de särskilda papperslagen, i handeln benämnda: »Bikupan n:o 1 prima», »Bikupan n:o 1 sekunda» och »Bikupan n:o 2 prima»;

att priset för hvarje ris, omsorgsfullt emballeradt, skulle utgöra 15 kronor för n:o 1 prima, 13 kronor för n:o 1 sekunda och 12 kronor för n:o 2 prima, allt fritt banvagn å Lessebo järnvägsstation; samt

att kontraktet skulle gälla tills vidare med ett års ömsesidig uppsägningstid.

I sin till 1897 års Riksdag aflåtna ämbetsberättelse erinrade justitieombudsmannen om den fara, som hotade därutinnan, att till offentliga handlingar ofta användes papper af den beskaffenhet, att handlingarnas framtida bestånd äfventyrades, samt hemställde fördenskull om åtgärders vidtagande i syfte att förebygga eller åtminstone minska de olägenheter, som nämnda förhållande eljest skulle medföra, i sammanhang hvarmed hänvisades till de bestämmelser, hvilka i berörda hänseende meddelats i Preussen och Danmark; och anhöll Riksdagen med anledning häraf i skrifvelse den 30 april 1897, det täcktes Kungl. Maj:t efter nödig utredning taga i öfvervägande ej mindre, hvilka föreskrifter kunde anses af behovet påkallade till vinnande af trygghet därför, att af statens ämbets- och tjänstemän till allmänna handlingar af den vikt, att de borde för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållbarhet, än äfven de öfriga frågor, som därmed kunde stå i sammanhang. Vid föredragning af denna skrifvelse, i sammanhang hvarmed Kungl. Maj:t lät för sig anmäla en af statskontoret den 6 april 1897 aflåten skrifvelse, däri statskontoret till den åtgärd Kungl. Maj:t kunde finna däraf föranledas omförmälde, bland annat, hurusom af föreståndaren för tekniska högskolans materialprofninganstalt och föreståndaren för samma anstalts afdelning för pappers- och väfnadsprofning hos statskontoret anmälts, att upprepade klagomål öfver det af statens ämbetsverk använda

papperet gång efter annan blifvit framställda, anbefallde Kungl. Maj:t statskontoret att i anledning af Riksdagens berörda skrifvelse afgifva utlåtande. Till åtlydnad häraf anmodade statskontoret föreståndaren för ofvannämnda materialprofningsanstalt att i samråd med andra personer, som kunde finnas därtill kompetente och villige, afgifva yttrande i hvad mån de i Preussen och Danmark gällande stadganden i hithörande ämnen kunde anses ändamålsenliga och för våra förhållanden lämpliga samt föreslå bestämmelser i ämnet; hvarefter och sedan bemålde sakkunnige till statskontoret inkommit med »förslag till bestämmelser för pappersleveranser», detta ämbetsverk i skrifvelse den 31 december 1897 — under framhållande bland annat, att, då med ofvanberörda, med Lessebo bolag afslutade kontrakt hufvudsakligen afsågs vinnande af det i Riksdagens skrifvelse den 11 maj 1884 angifna syfte att nedbringa kostnaden för det papper, som för statens medel inköptes, samt förhindra missbruk af sådan statens tillhörighet, det för vinnande af det ändamål, som i Riksdagens skrifvelse den 30 april 1897 betonats, erfordrades nya och utförligare föreskrifter i ämnet — uttalade, att till grund för sådana föreskrifter torde kunna läggas berörda förslag, hvilket, i vissa delar af statskontoret omarbetadt, till Kungl. Maj:ts pröfning öfverlämnades. Tillika anförde statskontoret, att då billigare pris på det för statens ämbetsverk erforderliga papper sannolikt skulle ernås, utan att varans beskaffenhet därigenom behöfde försämrast, därest konkurrensen å detta område blefve fri, men sådant svårigen låte sig göra med bibehållande af bestämmelsen om vattenmärke, utvisande papperets egenskap af statstillhörighet, det syntes statskontoret som borde nu gällande föreskrift om dylik stämpels anbringande upphävas; och anhöll statskontoret, på det att i alla händelser staten icke längre än nödigt vore måtte vara bunden af det med Lessebo bolag afslutade kontrakt, att bemyndigande att uppsäga detta kontrakt måtte varda ämbetsverket meddeladt.

Med anledning af hvad statskontoret sålunda anført bemyndigade Kungl. Maj:t den 9 november 1900 statsrådet och chefen för finansdepartementet att för utarbetande inom departementet af förslag till bestämmelser i fråga om de i statskontorets förslag upptagna olika stoff- och styrkeklassernas användning för olika slags handlingar m. m. tillkalla fem sakkunniga personer. Af de sålunda tillkallade kommitterade afgafs den 16 oktober 1901 förslag till förordning angående normalpapper och tryckpapper samt normalbläck, skrifmaskinsband och stämpelfärger till bruk i statens tjänst m. m. Öfver detta förslag afgåfvos utlåtanden, af tekniska högskolan den 10 fe-

bruari 1902 samt af statskontoret den 19 mars 1903; och är ärendet för närvarande på Kungl. Maj:ts pröfning beroende.

Emellertid hade Lessebo bolag redan i en den 7 juni 1900 till statskontoret ingifven skrift af anförda orsaker anhållit, att en skälighöjning i priset å s. k. statspapper måtte bolaget beviljas, på det sätt, att priset fastställdes till:

för Bikupan n:o 1 prima (n:o 0)	pr ris kronor	17: 80
» » n:o 1 sekunda (n:o 00)	» » »	15: 58
» » n:o 2 prima (n:o 000)	» » »	16: 20
» utskott af statspapper	» » »	10: 68;

och anhöll bolaget att, därest statskontoret icke ansåge sig kunna bevilja den begärda prisförhöjningen, få uppsäga kontraktet att upphöra vara gällande ett år efter mottagandet af bolagets skrifvelse i ämnet. Statskontoret underställde ärendet Kungl. Maj:ts pröfning med hemställan, att framställningen icke måtte vinna afseende, och enligt beslut den 21 september 1900 fann Kungl. Maj:t ej skäl bifalla den begärda prisförhöjningen. Till följd häraf upphörde det med bolaget upprättade kontraktet att vara gällande den 7 juni 1901, och ämbetsverken anskaffa numera det för dem erforderliga statspapper på sätt hvart och ett ämbetsverk kan finna för sig förmånligast.

Då det synes revisorerne otvifvelaktigt, att under nu rådande förhållanden beträffande anskaffning af papper för statens ämbetsverk hvarken nödig sparsamhetshänsyn eller den ej mindre viktiga synpunkten af offentliga handlingars skyddande för förstörelse genom tidens inverkan kan varda på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd, hafva revisorerne, med omförmålan af hvad i detta ärende förut förekommit, velat uttala önskvärdheten af att, till vinnande af dessa syftemål, för samtliga statens ämbetsverk gemensamma bestämmelser angående anskaffande af papper och därmed sammanhängande frågor må varda utfärdade.»

Med anledning af från Kungl. Maj:t erhållen remiss å denna framställning har statskontoret i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 15 januari innevarande år meddelat, att sedan Kungl. Maj:t den 10 december nästlidna år anbefallt statskontoret att, med anledning af hvad bergsingenjören Gunnar Dillner i skrift af den 13 november 1906 anfört i fråga om bestämmelser angående upphandling och kontroll af normalpapper, afgifva förnyadt underdånigt utlåtande i detta ärende, sådant underdånigt utlåtande blifvit af statskontoret den 13 december 1906 beslutadt och

komme att samtidigt med statskontorets förevarande utlåtande till finansdepartementet expedieras.

Då alltså förslag till denna angelägenhets ordnande blifvit af statskontoret till Kungl. Maj:t ingifvet och då, enligt hvad utskottet inhämtat, ärendet för närvarande är på Kungl. Maj:ts pröfning beroende, har utskottet endast velat hvad sålunda förekommit för Riksdagen

Utskottets yttrande.

omförmåla.

§ 11.

Hvad i öfrigt blifvit af revisorerne anmälldt och erinradt har utskottet funnit dels vara af beskaffenhet att lämpligen böra tagas i öfvervägande vid behandlingen af de utgiftsanslag, revisorernes framställning berört, dels hafva medfört åsyftad rättelse, dels vara af vederbörandes utlåtande nöjaktigt förklaradt, dels ej vara af den vikt, att, oaktadt förklaringen ej varit fullt tillfredsställande, någon Riksdagens åtgärd bort af förhållandena föranledas, dels slutligen icke hafva varit af beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande; hvilket utskottet skolat för Riksdagen

anmäla.

Stockholm den 19 april 1907.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.

Herr *L. Eriksson* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.

Situationsplan öfver Halmstad med omgifningar.

Gen. Stab. Lit. Anst. Stockh.

Skala 1:20 000
0 500 1000 2000 meter